

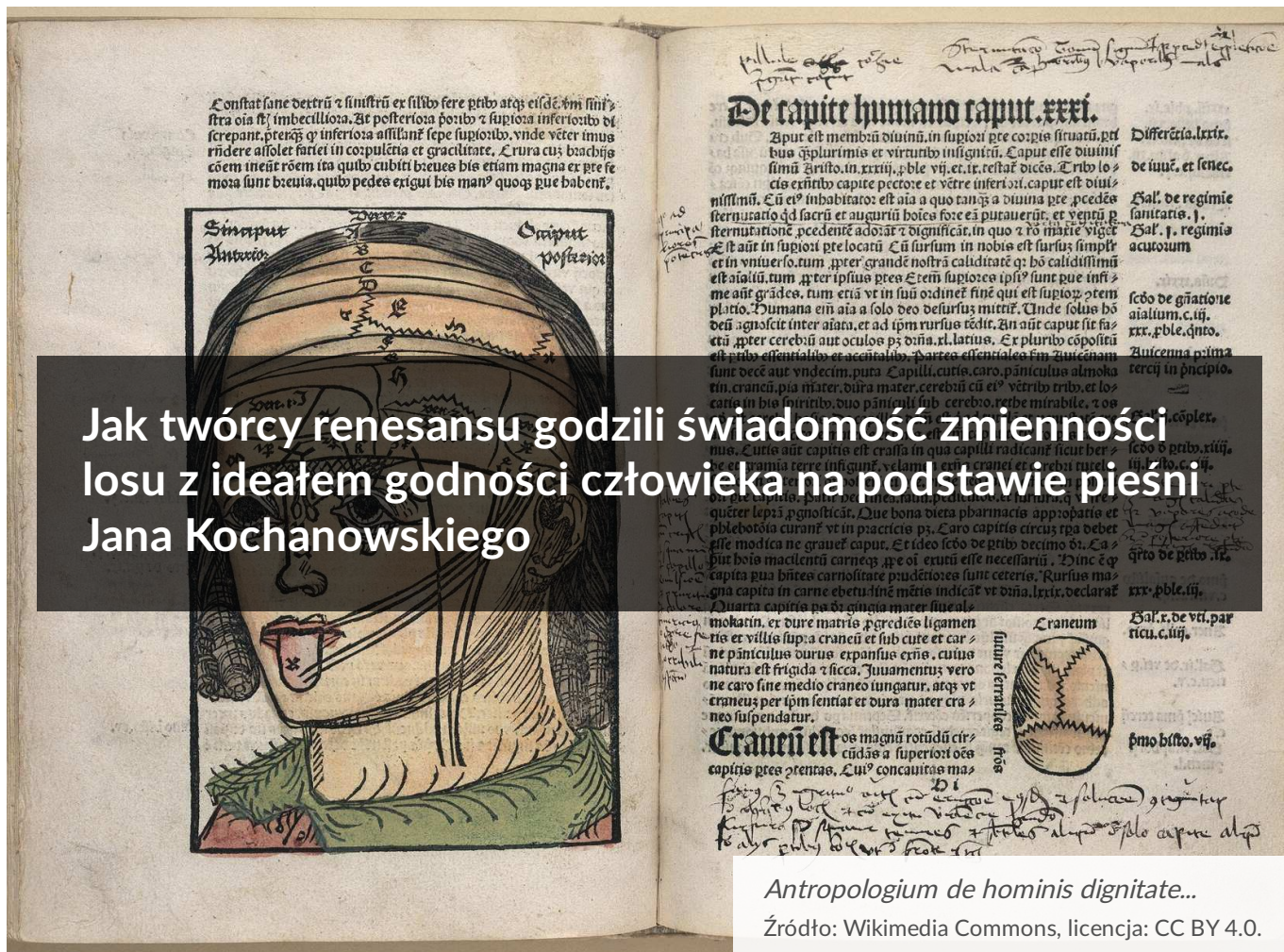
Jak twórcy renesansu godzili świadomość zmienności losu z ideałem godności człowieka na podstawie pieśni Jana Kochanowskiego

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Janusz Pelc, *Słownik literatury staropolskiej (Średniowiecze – Renesans – Barok)*, [w:] *Renesans*, red. T. Michałowskiej, Wrocław 1990, s. 702–703.
- Źródło: Walter Pater, *Renesans. Rozważania o sztuce i poezji*, tłum. P. Kopszak, Warszawa 1998, s. 34–35.

- Źródło: Blaise Pascal, *Mysli*, tłum. Tadeusz (Boy) Źeleński, Warszawa 1983, s. 130.
- Źródło: Johan Huizinga, *Jesień średniowiecza*, tłum. Robert Stiller, Warszawa 1992, s. 57.
- Źródło: Jan Kochanowski, *Pieśń II 15*, [w:] tegoż, *Pieśni*, Wrocław 2008, s. 89–90.
- Źródło: Jan Kochanowski, *Pieśń I 22*, [w:] tegoż, *Pieśni*, Wrocław 2008, s. 52.
- Źródło: Jean Delumeau, *Cywilizacja odrodzenia*, tłum. Eligia Bąkowska, Warszawa 1987, s. 297.
- Źródło: Michel de Montaigne, *Próby*, t. 1, tłum. Tadeusz (Boy) Źeleński, Warszawa 1985, s. 204–207.
- Źródło: Jan Kochanowski, *Pieśń II 9*, [w:] tegoż, *Pieśni*, Wrocław 2008, s. 79–80.

Jak twórcy renesansu godzili świadomość zmienności losu z ideałem godności człowieka na podstawie pieśni Jana Kochanowskiego

Antropologium de hominis dignitate...

Źródło: Wikimedia Commons, licencja: CC BY 4.0.

Każdy jest kowalem swego losu – to znane powiedzenie zostało ułożone przez włoskiego humanistę Pico della Mirandolę. Zawarł w nim przekonanie, że człowiek może decydować o sobie, kształtować swoją osobowość, być jej kreatorem. Uważał on, że tę właściwość posiada tylko człowiek, co jest dowodem na wielką godność istoty ludzkiej, godność, której nie mają inne stworzenia. Poglądy włoskiego myśliciela podzielał Jan Kochanowski. W swojej twórczości nie raz podkreślał, że posiadanie wolnej woli to niezwykle dar, ale też niebezpieczeństwo, gdyż postępując nierozumnie, łatwo utracić godność.

Twoje cele

- Opiszysz metody radzenia sobie ze zmiennością losu na podstawie wybranych pieśni Jana Kochanowskiego.
- Wyjaśnisz, jak – według Jana Kochanowskiego – wiara chrześcijańska może pomóc człowiekowi żyjącemu we wciąż zmieniającym się świecie.
- Porównasz wymowę wybranych pieśni Jana Kochanowskiego z tezami zawartymi w traktacie Giovanniego Pico della Mirandoli *Mowa o godności ludzkiej*.

Godność w rozważaniach renesansowych filozofów i twórców

((Janusz Pelc

Słownik literatury staropolskiej (Średniowiecze – Renesans – Barok)

Humanisci renesansowi już we wczesnych fazach epoki podkreślali mocno postulat godności człowieka oraz wolności wyrażającej się przede wszystkim w kreowaniu własnej osobowości, ale także i w znacznej, mimo obowiązujących reguł, swobodzie w tworzeniu dzieł sztuki i literatury. [G. Manetti](#) [...] twierdził, że dar wolności, wspierały i zbliżający człowieka do istoty boskiej, zobowiązuje ludzi do doskonalenia siebie samego oraz otaczającego ich świata. Dostrzegał jednak wyraźnie zależność postaw oraz zachowań ludzkich od tego, jak kształtował się ich los, określony przecież nie tylko postępowaniem własnym, lecz także splotem czynników zewnętrznych. Doświadczenia zmiennych kolei losu człowiek winien znosić z godnością, ale i z dostosowaniem swych zachowań i reakcji do sytuacji, w jakich musiał się znaleźć. Również [Ficino](#), mimo iż poglądy jego cechuje wyraźny [antropocentryzm](#), dostrzegał te ograniczenia wolności człowieczej w zetknięciu jednostki ze sferą świata zewnętrznego. Człowiek określa dlań horyzont rzeczywistości, ale sam – podlega jej oddziaływaniu. [...]

Wśród pisarzy-humanistów podejmujących te problemy nie brakowało Polaków. [Jan z Trzciany](#) [...] w wydanej w Krakowie *Książeczce o naturze i godności człowieka* (*Libellus de natura ac dignitate hominis*) (1554) stwierdzał, iż świat został stworzony dla człowieka, który dzięki posiadaniu duszy rozumnej, kreowanej na podobieństwo Boże, powinien postępować w sposób godny tego wyróżnienia. Często jednak pogrąża się w występkach i zniża do egzystencji niemal zwierzęcej. Jego umysł jest wolny, a przynajmniej

powinien być wolny, ciało jego zależne jest jednak od przeróżnych uwarunkowań. [...]

Do tych problemów oprócz filozofów nawiązywali szeroko poeci i prozaicy, a także twórcy dzieł plastycznych. Był to przewodni temat dzieł **parenetycznych** pisanych prozą lub wierszem, czego przykładem ogromny poemat humanisty włoskiego **P.A. Manzollego** [...], poemat ów pt. *Zodiacus vitae...*, **sparafrazowany** przez **M. Reja** (*Wizerunk własny żywota człowieka poczciwego*, 1558), ukazywał poszukiwanie najbardziej godnej formy egzystencji. Celem było „życie godne” (*vita honesta*), a osiagający je osobnik to *homo honestus* („człowiek poczciwy” – w ujęciu Reja).

[...] Problematyka godności i wolności człowieka w kreowaniu własnej osobowości, jego stosunku do świata powracała w wielorakich ujęciach w literaturze tworzonej w różnych krajach i regionach Europy. Wiązało się z tym ujęcie problemów **Fortuny** i **Opatrzności**, poszukiwania miejsca człowieka w czasie, jego czasu właściwego, poszukiwania „miejsc szczęśliwych”, w których człowiek mógł godnie realizować swoją egzystencję. Wśród trudnych i dramatycznych często okoliczności życia człowiek „**z dwojej natury złożony**” poszukiwał swego miejsca, autokreacji swego „ja”, dokonywał wyborów. Czy zawsze wolnych i o ile wolnych? I czy **konkluzje** tych poszukiwań oraz wyborów [...] zawsze mogły być i były optymistyczne? Bywały optymistyczne, nieraz i radosne, ale też bywały pełne pesymizmu, a nawet tragiczne. [...] W miarę dojrzewania i rozwoju renesansu twórcy coraz częściej dostrzegali trudność poszukiwań godnego człowieczeństwa oraz optymizmu życia.

Źródło: Janusz Pelc, *Słownik literatury staropolskiej (Średniowiecze – Renesans – Barok)*, [w:] *Renesans*, red. T. Michałowskiej, Wrocław 1990, s. 702–703.

Pico della Mirandola jako autor *Mowy o godności człowieczej*

Godność i wolność ludzka stała się tematem jednego z najważniejszych dzieł filozoficznych renesansu – *Mowy o godności człowieczej* (*De hominis dignitate oratio*) autorstwa

włoskiego humanisty Giovanniego [Pico della Mirandoli](#).

Walter Pater

Renesans. Rozważania o sztuce i poezji

Pico był najmłodszym dzieckiem w swojej rodzinie, a jego matka, zachwycona jego wspaniałą pamięcią, posłała go w wieku czternastu lat do szkoły prawniczej w Bolonii. [...] Pico pozostał w Bolonii przez dwa lata, a następnie [...], odwiedził najważniejsze szkoły Włoch i Francji, zgłębiając, jak sądził, tajniki dawnej filozofii i wielu wschodnich języków. Wraz z ogromną erudycją przyszła nadzieja, tak często niezaspokajana, pogodzenia ze sobą nauk różnych filozofów, a następnie pogodzenia ich z nauką Kościoła. W końcu przybył do Rzymu. Tam [...] zobowiązał się obronić dziewięćset paradoksów pochodzących z najróżniejszych źródeł przeciw wszystkim pragnącym je obalić. [...]

Mowa, którą Pico ułożył na otwarcie turnieju filozoficznego, ocalała; jej tematem jest godność ludzkiej natury, wielkości człowieka. Podobnie, jak prawie cała myśl średniowieczna, również twórczość Pica ma ją na uwadze; innym wspólnym punktem było oparcie jego teorii godności człowieka na [...] pojęciu miejsca Ziemi i człowieka w naturze. Ziemia jest dla niego nadal środkiem wszechświata. Wokół niej, jako stałego i nieruchomego punktu, obracają się Słońce, księżyc i gwiazdy, niczym wierni słudzy. W samym środku zaś znajduje się człowiek, „nodus et vinculum mundi”, zwornik świata i »tłumacz natury«; [...] „Pospolicie szkolnym jest twierdzenie, że człowiek to mniejszy świat, w którym możemy dostrzec ciało zmieszane z ziemskich elementów, anielskie tchnienie, duszę roślinną, zmysły niższych zwierząt, rozum i inteligencję aniołów i podobieństwo Boga”.

[...] Teoria ta była użyteczna. Przyznawała bowiem człowiekowi wielką godność, łącząc za pomocą sensownego związku pył u jego stóp z myślami i uczuciami aniołów, nie za sprawą systemu religijnego, lecz na podstawie stosującego się do niego prawa natury.

Dawanie mu wyrazu stanowiło przeciwwagę istniejącego w średniowiecznej religii dążenia do umniejszania natury ludzkiej, poświęcania tego lub innego jej elementu, zawstydzenia jej, zwracania uwagi przede wszystkim na jej degradujące i bolesne aspekty. Pomogło to człowiekowi w zauważeniu swej wartości, przywróceniu dawnego stanu swojej natury, ciała, zmysłów, serca, inteligencji, co właśnie miało miejsce w renesansie.

Źródło: Walter Pater, *Renesans. Rozważania o sztuce i poezji*, tłum. P. Kopszak, Warszawa 1998, s. 34–35.

Pico della Mirandola dowodził w swej *Mowie*, że spośród wszystkich istot stworzonych przez Boga tylko człowiek został obdarzony możliwością autokreacji. Dzięki temu ma szansę upodobnić się do aniołów, ale też grozi mu niebezpieczeństwo stoczenia się do poziomu zwierząt, a nawet kamieni.

Słownik

antropocentryzm

(gr. *ánthrōpos* – człowiek, łac. *centrum* – środek) pogląd filozoficzny uznający wyjątkową pozycję człowieka w świecie

humanizm renesansowy

(łac. *humanus* – ludzki + gr. *ismos* – wiedza, nauka) nurt umysłowy i kulturowy epoki odrodzenia, akcentujący godność człowieka i możliwości jego rozumu; przejawiający się m.in. w rozwoju studiów nad kulturą (literaturą i filozofią) starożytnej Grecji i Rzymu oraz propagowaniem idei wszechstronnego rozwoju jednostki ludzkiej

manifest

deklaracja, np. grupy literackiej czy pojedynczego artysty, zawierająca główne hasła i program działania

Audiobook

Polecenie 1

Jestem człowiekiem, więc kim jestem? Sformułuj odpowiedź w imieniu Jana Kochanowskiego.

Polecenie 2

Wyjaśnij, dlaczego dla myślicieli renesansu człowieczeństwo było zadaniem.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/PV1I58sEH>

Godność jako temat w twórczości Jana Kochanowskiego

Jan Kochanowski w trakcie studiów w Krakowie mógł zetknąć się z Janem z Trzciany, który wówczas był jednym z profesorów tej uczelni. Podczas pobytu we Włoszech polski twórca miał okazję poznać *Mowę* Pico della Mirandoli.

„W twórczości Jana Kochanowskiego problem godności pojawia się wielokrotnie. Czarnoleski mistrz jest bowiem poetą-myślicielem, który nieustannie ponawia próby rozumienia kondycji ludzkiej. Jest także moralistą, który wskazuje innym drogę życia prowadzącą do pełni człowieczeństwa.

Jestem człowiekiem, to znaczy kim jestem? Czy kształt mojego bytu został mi nadany raz na zawsze, czy jestem w nim uwięziony między dobrem i złem, zbawieniem i potępieniem?

W Pieśni XIX *Ksiąg wtórych* pisze:

»I szkoda zwać człowiekiem, kto bydlęce żyje

Tkając, lejąc w sie wszystko, póki zstawa szyje,

Nie chciał nas Bóg położyć równo z bestyjami:

Dał rozum, dał mowę, a nikomu z nami«.

Czyli: jestem człowiekiem, mam rozum i mowę. To przeświadczenie o wyróżniających człowieka rozumie i mowie wywodziło się od starożytnych [...]. Dla platoników renesansowych rozum (*ratio*) to *differentia specifica* natury ludzkiej. Człowiek ma byt, jak minerały (*est*), żyje tak, jak rośliny (*vivit*), odczuwa, jak zwierzęta (*sensit*), umysłem (*mens*) łączy się z aniołami, rozumu (*ratio*) nie dzieli z nikim. Jest on jego wyłączną własnością. [...]

Ale dla myślicieli renesansu człowieczeństwo nie jest darem, jest zadaniem. Bóg obdarował hojnie człowieka różnymi przymiotami duszy i ciała, on zaś musi właściwie spożytkować boskie dary, bo tylko wtedy będzie w pełni zasługiwał na miano »homo«. »Przeto chciejmy wziąć przed się myśli godne siebie« – pisze dalej czarnoleski poeta. Człowieczeństwo jest autokreacją, jest wolnością doskonalenia się.

W psalmie XXXII z *Psałterza Dawidowego* Jana Kochanowskiego odnajdujemy ten sam motyw człowieka wyróżnionego spośród zwierząt, a zarazem postawionego w stanie wolności wyboru [...]. Jeśli odrzuci dary rozumu i mowy lub wykorzysta je do złego celu, może stać się zwierzęciem (*homo sensualis*), bytować jak rośliny (*homo vitalis*) lub w otępiającym smutku (*acedia*) wieść życie zimnych kamieni (*homo inrelis*).

[...]

Podobnie polski autor traktatu na temat »dignitas humanae naturae«, domniemany preceptor Jana Kochanowskiego, Jan z Trzciany, uważał, że ludzie, którzy nie kierują się rozumem, to »homines nomine, non re«. [...] To rozum sprawia, że człowiek wydobywa się spod praw wszechświata, jest wolnym twórcą samego siebie [...] – jak głosi sugestywna formuła Pica”.

Źródło: Krzysztof Mrowcewicz, *Czemu wolność mamy? Antynomie wolności w poezji Jana Kochanowskiego i Mikołaja Sępa Szarzyńskiego*, Wrocław 1987, s. 100–103.

Słownik

differentia specifica

(łac.) – cecha charakterystyczna, wyróżniająca

dignitas humanae naturae

(łac.) – godność natury ludzkiej preceptor (łac.) – nauczyciel

homines nomine, non re

(łac.) – człowiek tylko z nazwy, ale nie w rzeczywistości

Sprawdź się

Teksty do ćwiczeń

((Jan Kochanowski

Pieśń I 22

Rozumie mój, **próżno się masz** frasować:

Co zginęło, trudno tego **wetować**.

Póki czas był, póki szczęście służyło,

Czegoś żądał, o wszystko łącno było.

Teraz widzisz, że nam niebo nie sprzyja:

W czym się kochasz, to cię dalej mija.

Cóż temu rzec? I szkoda głowy **psować**,

Lepiej się nam na lepsze czasy **chować**.

A nie mniemaj, byś sam był w tej niewoli:

Nalazłby się, kogo to nie mniej boli;

Jeno ludzie snadniej **zakryć** umieją,

Acz nie z serca, z wierzchu się przedsię śmieją.

Mnie, smutnego, ten **dowcip** nie ratuje,

Wyda mię twarz, gdy się serce źle czuje.

Wszakoż widzę, że się prózno frasować:

Co zginęło, trudno tego wetować.

Źródło: Jan Kochanowski, *Pieśń I 22*, [w:] tegoż, *Pieśni*, Wrocław 2008, s. 52.

((Jan Kochanowski

Pieśń II 15

Nie zawsze Apollo strzela,

Ale łuk z lutnią **podziela**;

Nie zawsze Mars hufy wodzi,

Czasem też **pod sieć** ugodzi.

Nie zawsze grad z góry leci

Albo burza niebo szpeci;

Chmury czarne wiatr wojuje,
A pogoda następuje.

Takżeć **słusze** człowiekowi:
Odejmać sie frasunkowi,
A jako niewdzięczne brzemie
Uderzyć troski o ziemię.

Cokolwiek raz przeminęło,
Niewrócony koniec wzięło;
A przyszły czas Bóg ma w mocy,
Pogrążony w twardej nocy.

Dosyć na rozum człowieczy,
Dzień dzisiejszy mieć na pieczy;
Ostatek **na Boga wkładaj**,
A dobrze żyć nie odkładaj.

Żyj dobrze nie odkładając,
Bo dalszych czasów czekając,
Niepodobnym obyczajem,
Nie począwszy żyć – przestajem.

Źródło: Jan Kochanowski, *Pieśń II 15*, [w:] tegoż, *Pieśni*, Wrocław 2008, s. 89–90.

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zaznacz zdanie, które oddaje poglądy Pico della Mirandoli oraz Jana Kochanowskiego na temat godności ludzkiej.

- ☐ Godność człowieka oznacza, że jest on we wszystkim równy Bogu.
- ☐ Godność człowieka wynika z tego, że nie podlega on czynnikom zewnętrznym.
- ☐ Godność człowieka nie oznacza, że jest on istotą doskonałą – do tej doskonałości powinien dążyć.
- ☐ Godność człowieka wynika z tego, że jest on doskonały.

Ćwiczenie 2

Zaznacz poprawne odpowiedzi. Godność człowieka sprawiająca, że stoi on w hierarchii bytów wyżej od wszystkich innych stworzeń, przejawia się w tym, że:

- ☐ jest istotą złożoną z materii
- ☐ może upaść do poziomu zwierzęcia
- ☐ używa rozumu
- ☐ ma zmysły, dzięki którym poznaje świat
- ☐ posługuje się mową

Ćwiczenie 3

Który z wersów Pieśni I 22 zawiera główną myśl i można go potraktować jako sentencję? Oznacz ten wers kolorem zielonym.

☐ zielony

Co zginęło, trudno tego wetować

Teraz widzisz, że nam niebo nie sprzyja

W czym się kochasz, to cię dalej mija

Nalazłby się, kogo to nie mniej boli

Mnie, smutnego, ten dowcip nie ratuje

Wyda mię twarz, gdy się serce źle czuje.

Ćwiczenie 4

Na czym – według Pieśni II 15 – polega rozumne postępowanie? Zaznacz odpowiedni cytat.

☐ „Chmury czarne wiatr wojuje”

☐ „Nie począwszy życia – przestajem”

☐ „Nie zawsze Apollo strzela”

☐ „Nie zawsze Mars hufy wodzi”

☐ „A dobrze życie nie odkładaj”

☐ „A przyszły czas Bóg ma w mocy”

Ćwiczenie 5

Napisz, o jakich metodach radzenia sobie ze smutkiem mówi podmiot liryczny w Pieśni II 15?

Ćwiczenie 6

Wykaż, że według Jana Kochanowskiego wiara chrześcijańska może pomóc człowiekowi żyjącemu we wciąż zmieniającym się świecie.

Ćwiczenie 7

Wyjaśnij, jak w kontekście całej Pieśni II 15 rozumiesz zalecenie: „żyj dobrze”.

Ćwiczenie 8

Przygotuj plan wystąpienia na temat: W jaki sposób Pico della Mirandola i Jan Kochanowski godzili świadomość zmienności losu z ideałem godności człowieka?

Praca domowa

Napisz tekst liczący co najmniej 400 słów, w którym zinterpretujesz Pieśń II 9 Jana Kochanowskiego jako filozoficzną wypowiedź na temat stosunku człowieka do zmienności losu.

((Jan Kochanowski

Pieśń II 9

Nie porzucaj nadzieje,
Jakoć sie kolwiek dzieje:
Bo nie już słońce **ostatnie** zachodzi,
A po złej chwili piękny dzień przychodzi.

Patrzaj teraz na lasy,
Jako prze zimne czasy
Wszystkę swą krasę drzewa utraciły,
A śniegi pola wysoko przykryły.

Po chwili wiosna przyjdzie,
Ten śnieg **z nienagłą** zéjdzie,
A ziemia, skoro słońce jej zagrzeje,
W rozliczne barwy znowu sie odzieje.

Nic wiecznego na świecie:
Radość sie z troską plecie,
A kiedy jedna weźmie moc nawiętszą,
W ten czas **masz ujrzeć** odmianę naprędszą.

Ale człowiek zhardzieje,
Gdy mu się dobrze dzieje,
Więc też kiedy go Fortuna omyli,
Wnet głowę zwiesi i **powagę zmyli**.

Lecz na szczęście wszelakie
Serce ma być jednakie,
Bo z nas Fortuna w żywe oczy szydzi:
To da, to weźmie, jako sie jej widzi.

Ty nie miej za stracone,
Co może być wrócone:

Siła Bóg może wywrócić w godzinie;
A kto mu kolwiek ufa, nie zaginie.

Źródło: Jan Kochanowski, *Pieśń II 9*, [w:] tegoż, *Pieśni*, Wrocław 2008, s. 79–80.

Dla nauczyciela

Autor: Marta Kulikowska

Przedmiot: Język polski

Temat: Jak twórcy renesansu godzili świadomość zmienności losu z ideałem godności człowieka na podstawie pieśni Jana Kochanowskiego

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

7) odróżnia dyskusję od sporu i kłótni;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;

8) tworzy plan kompozycyjny i dekompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym;

11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;

12) wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.

IV. Samokształcenie.

9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności.

Cele operacyjne. Uczeń:

- omawia metody radzenia sobie ze zmiennością losu na podstawie wybranych pieśni Jana Kochanowskiego;
- wyjaśnia, jak – według Jana Kochanowskiego – wiara chrześcijańska może pomóc człowiekowi żyjącemu we wciąż zmieniającym się świecie;
- porównuje wymowę wybranych pieśni Jana Kochanowskiego z tezami zawartymi w traktacie Giovanniego Pico della Mirandoli *Mowa o godności ludzkiej*.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;

- konetywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Przygotowanie do zajęć. Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał „Jak twórcy renesansu godzili świadomość zmienności losu z ideałem godności człowieka na podstawie pieśni Jana Kochanowskiego”. Prosi uczestników zajęć o zapoznanie się z tekstem w sekcji „Przeczytaj” i multimedium w sekcji „Audiobook” tak, aby podczas lekcji mogli w niej aktywnie uczestniczyć i rozwiązywać zadania.
2. Chętni lub wybrani uczniowie przygotowują się do głośnego czytania z elementami aktorskiej interpretacji Pieśni I 22 oraz Pieśni II 15 Jana Kochanowskiego.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy uczniom cele zajęć oraz wspólnie ustala z nimi kryteria sukcesu.
2. Nauczyciel pyta: jak – według Jana Kochanowskiego – wiara chrześcijańska może pomóc człowiekowi żyjącemu we wciąż zmieniającym się świecie? Uczniowie odpowiadają swobodnie, korzystając z własnej wiedzy i opierając się na lekturze bloku tekstowego e-materiału. Nauczyciel ewentualnie uzupełnia ważne, a pominięte kwestie.

Faza realizacyjna:

1. Odczytanie tekstu literackiego z elementami interpretacji aktorskiej. Wybrana przed lekcją osoba prezentuje recytację utworu: *Pieśń I 22* oraz *Pieśń II 15*. Po uczniowskiej prezentacji pozostała część klasy przedstawia swoje wrażenia dotyczące utworu oraz prezentacji. Uczniowie zapisują swoje wrażenia w formie notatki.
2. Nauczyciel poleca, by uczniowie w parach wykonali polecenia związane z audiobookiem zamieszczone w e-materiale. Później kilka wskazanych osób prezentuje wyniki pracy. Pozostali uczniowie mogą uzupełniać odpowiedzi, a nauczyciel weryfikuje ich poprawność.
3. Prowadzący prosi, by uczniowie podzielili się na 2 grupy. Grupa 1 wykonuje ćwiczenia: 1, 2, 5, 7, a grupa 2 ćwiczenia: 3, 4, 6 i 8. Po upływie wyznaczonego czasu nauczyciel poleca, by liderzy grup zaprezentowali rozwiązania ćwiczeń. Może ocenić pracę uczniów.

Faza podsumowująca:

1. W ramach podsumowania pracy na lekcji nauczyciel może odtworzyć piosenkę *Jan Kochanowski* Jacka Kaczmarskiego i poprosić uczniów, by wynotowali, słuchając jej, niepokoje i radości człowieka renesansu.

Praca domowa:

1. Napisz tekst liczący co najmniej 400 słów, w którym zinterpretujesz *Pieśń II 9* Jana Kochanowskiego jako filozoficzną wypowiedź na temat stosunku człowieka do zmienności losu.

Materiały pomocnicze:

- Walter Pater, *Renesans. Rozważania o sztuce i poezji*, tłum. P. Kopszak, Warszawa 1998.
- Krzysztof Mrowcewicz, *Czemu wolność mamy? Antynomie wolności w poezji Jana Kochanowskiego i Mikołaja Sępa Szarzyńskiego*, Wrocław 1987.

Wskazówki metodyczne

- Nauczyciel może wykorzystać medium w sekcji „Audiobook” do podsumowania lekcji.